

معنا و مفهوم ناحیه

درس ۱

تعریف ناحیه

دانستید که هر مکان در روی زمین ویژگی‌هایی دارد. همچنین میان اجزا و پدیده‌های هر مکان، نوعی پیوستگی و هماهنگی وجود دارد که آن مکان را از سایر مکانها متفاوت می‌سازد. یکی از کارهای جغرافی دانان، مطالعه شباهت‌ها و تفاوت‌های مکان‌هاست.

مکان‌هایی که ویژگی‌های مشابه دارند، همان نواحی هستند. «ناحیه» یکی از مفاهیم اصلی در دانش جغرافیاست. برای ناحیه تاکنون تعاریف متعددی ارائه شده است. در اینجا به یکی از این تعاریف‌ها اشاره می‌کنیم.

ناحیه، بخشی از سطح زمین است که ویژگی های
جغرافیایی (طبیعی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی
و...) همگون و خاصی دارد؛ به طوری که با بخش
های مجاور خود **متفاوت** است.

دو ویژگی در مورد ناحیه:

۱— ویژگی اصلی هر ناحیه، وحدت و همگونی نسبی عناصر طبیعی و انسانی در آن است (وحدت یابی)

۲— هر ناحیه جغرافیایی به درجه ای از همگونی رسیده است که از سایر بخش های پیرامون خود متمایز می شود و با آنها تفاوت دارد.

بیشتر بدانیم

ناحیه و منطقه هر دو معادل فارسی واژه انگلیسی Region هستند؛ بنابراین، مترادف یکدیگرند و می توان آنها را به جای یکدیگر به کار برد.

ناحیه بندی

جغرافی دان ها و مطالعات ناحیه ای:

جغرافی دان ها از گذشته سطح زمین را به واحدهای جغرافیایی — که در آنها پدیده ها با هم همگونی و وحدت دارند — تقسیم کرده و سپس مورد مطالعه قرار داده اند.

علت تقسیم بندی سطح زمین توسط جغرافی دان ها:

این تقسیم بندی ها برای شناخت بهتر و آسان تر مکان های مختلف و علمی کردن مطالعات و تحقیقات درباره این مکان ها صورت می گیرد تا بتوان برای آنها به طور صحیح برنامه ریزی کرد.

ناحیه بندی چیست؟

وقتی یک محیط جغرافیایی را براساس معیارهایی به واحدهای کوچک تر تقسیم می کنیم، به طوری که هر واحد با واحد مجاور تفاوت داشته باشد، در واقع «ناحیه بندی» کرده ایم.

روش کار جغرافی دانان در ناحیه بندی:

جغرافی دان ها برای تعیین حدود یک ناحیه، یک یا چند معیار را به کار می گیرند. آنها با توجه به این معیارها، حدود یا مرزهای هر ناحیه را روی نقشه رسم می کنند و نواحی مختلف را روی نقشه نمایش می دهند.

ناحیه بندی بر اساس چه ملاک هایی توسط جغرافی دان انجام می شود؟

ناحیه بندی کاری صرفاً جغرافیایی است و بر اساس طرز تفکر یک جغرافیدان و شیوه کار او صورت می گیرد.

عوامل مهم در انتخاب معیارها و ملاک ها در ناحیه بندی:

انتخاب معیارها و ملاک ها برای تعیین حدود یک ناحیه، به هدف مطالعه و تحقیق جغرافی دان بستگی دارد. این معیارها ممکن است «عوامل طبیعی» یا «عوامل انسانی» باشد.

الف) معیارهای مربوط به عوامل طبیعی:

ناهمواری ها، آب و هوا، پوشش گیاهی، خاک و نظایر آن، از معیارهای طبیعی ناحیه بندی است. به نقشه ها و تصاویر دقت کنید. در نقشه شماره اجزای ایران براساس معیارهای مربوط به بارش، ایران را ناحیه بندی کرده است.

نقشه ۱- نواحی بارشی ایران

در این نقشه، جغرافی دان براساس ترکیب ویژگی های عمده بارش از قبیل میانگین بارندگی سالانه، توزیع فصلی بارش و بالاترین میزان بارش روزانه، ایران را به شش ناحیه بارشی تقسیم کرده است.

در نقشه ۲ پراکندگی خاک ها در کانادا را مشاهده می کنید. نوع خاک، ناحیه هایی متمایز از یکدیگر به وجود می آورد و بر نوع پوشش گیاهی و کشت و... نیز اثر می گذارد.

خاک کریوزول (خاک یخ بسته نواحی توندرا)

خاک چرنوزوم (خاک حاصلخیز غنی از مواد آلی و ریشه علفزارها)

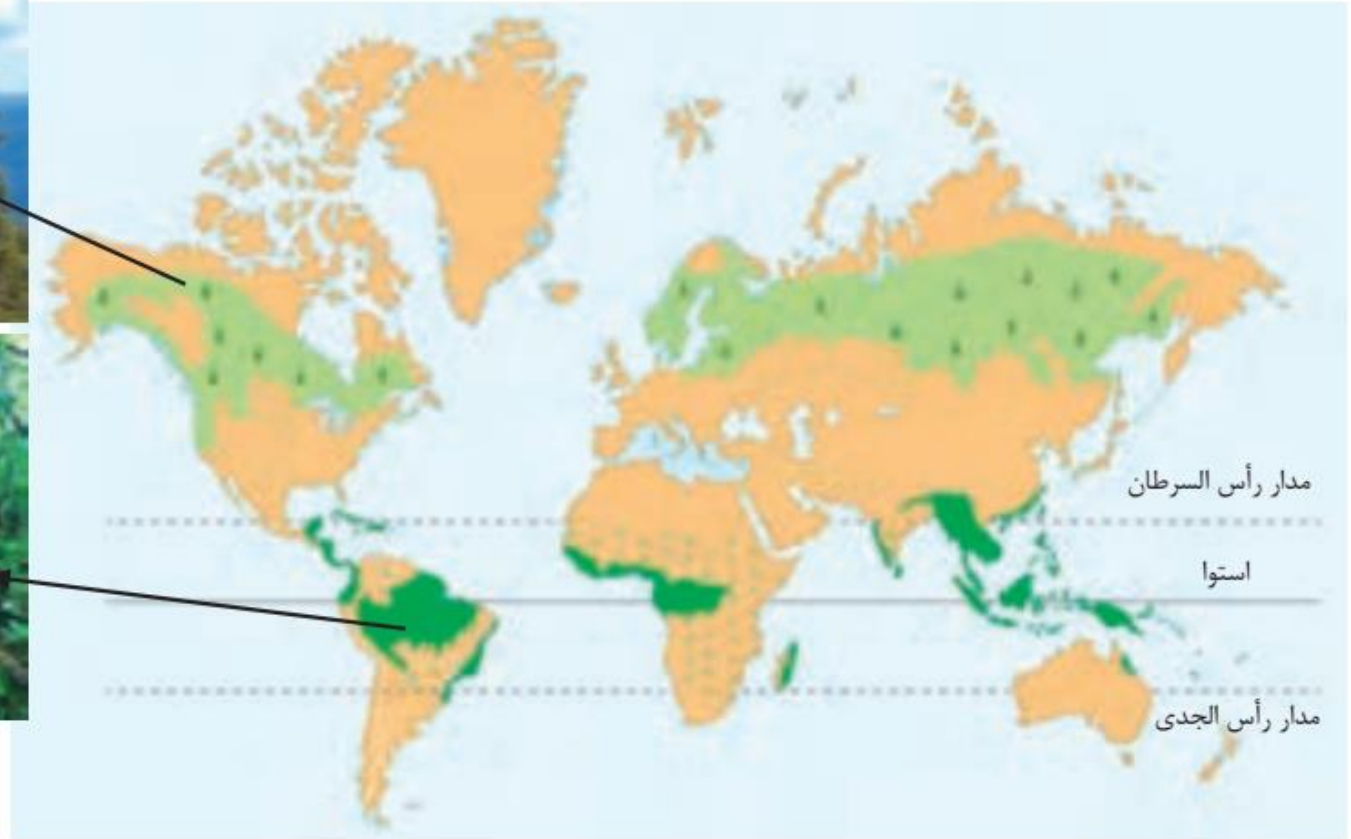

نقشه ۲- نواحی خاک کانادا

راهنما

- برونی زول
- چرنوزوم
- کریوزول
- گیلی سول
- لووی سول
- ارگاتیک
- پودزول
- رگوزول
- سولونتیک
- ورتیزول
- طبقه بندی نشده

در نقشه شماره (۳) دو زیست بوم (biom) متفاوت را مشاهده می کنید. زیست بوم ها جزء نواحی طبیعی هستند که هر یک به سبب پوشش گیاهی و زندگی جانوری خاصی که دارند از بقیه متمایز می شوند. با توجه به دانسته های خود از پایه نهم، آیا می توانید بگویید این دو زیست بوم چه تفاوت هایی دارند ؟

راهنما

تایگا

جنگل های بارانی استوایی

نقشه ۳- نواحی جنگل های بارانی استوایی و جنگل های تایگا

ب) معیارهای مربوط به عوامل انسانی:

این معیارها ممکن است جمعیت، اقوام (قومیت ها)، دین، زبان، فرهنگ، نوع فعالیت های اقتصادی و نظایر آن باشد.

به تصاویر و نقشه ها دقت کنید. همان طور که در نقشه ۴ مشاهده می کنید، اقوام مختلف هر یک در بخش خاصی از کشور افغانستان سکونت دارند.

راهنما

- پشتون ۴۲٪
- تاجیک ۲۷٪
- هزاره ۹٪
- ازبک ۹٪

«ارقام تقریبی است.»

- آیماق ۴٪
- ترکمن ۳٪
- بلوچ ۲٪
- سایر اقوام ۴٪

هزاره

ازبک

تاجیکستان

ترکمنستان

تاجیک

ایران

هرات

کابل

جلال آباد

زابل

قندهار

پاکستان

پشتون

نقشه ۴- پراکندگی نواحی قومیت‌ها در افغانستان

به نقشه شماره ۵ توجه کنید. در کشور سوئیس چهار زبان رسمی وجود دارد.

نقشه ۵- پراکندگی نواحی زبانی اصلی در سوئیس

راهنما

- آلمانی
- فرانسه
- ایتالیایی
- رُمانش

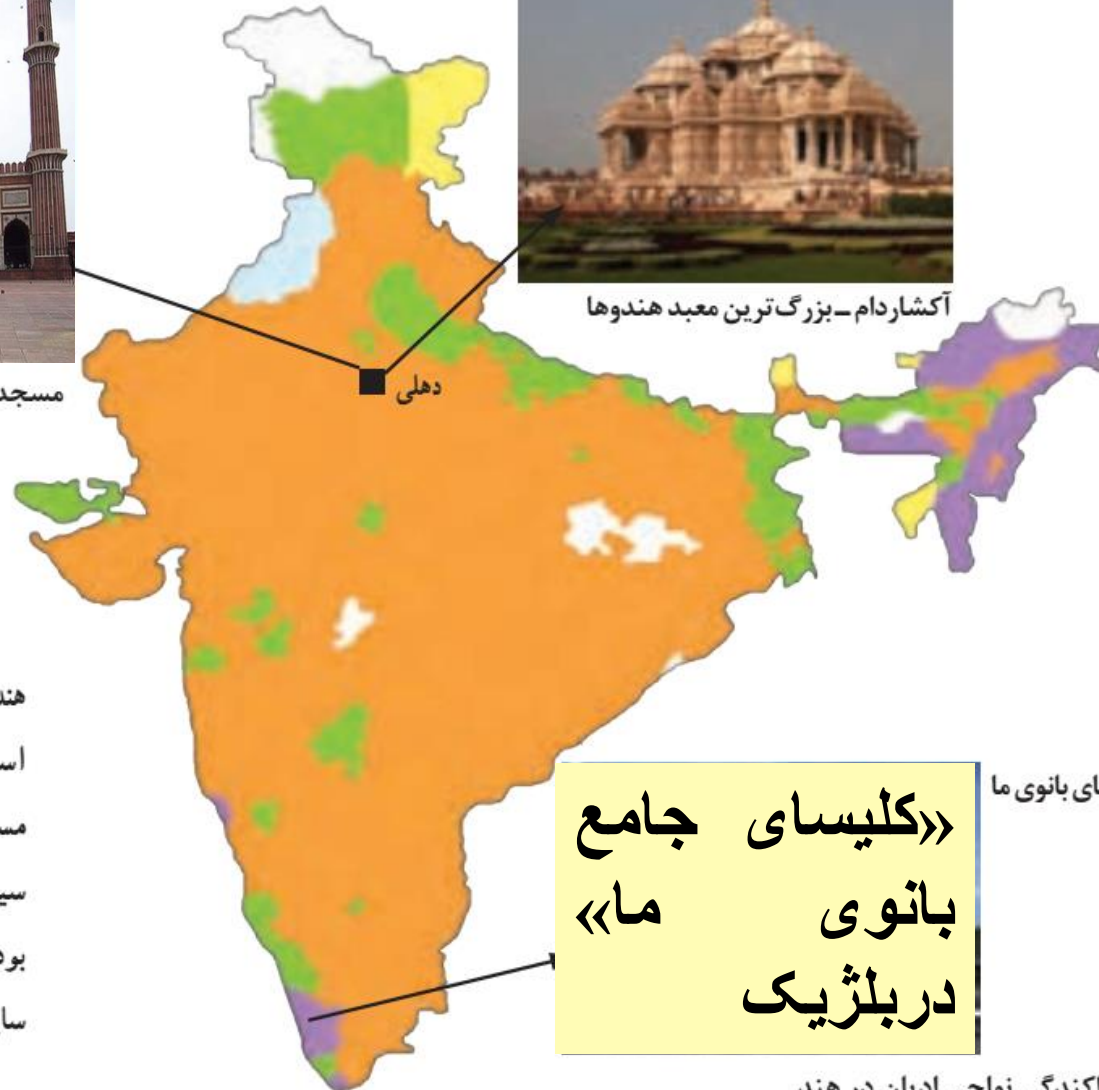
در نقشه شماره ۶ کشور هند را می بینید که بر مبنای پراکندگی ادیان ناحیه بندی شده است. هر دین تقریباً قلمرو جغرافیایی خاصی را در سرزمین هند اشغال کرده است.

مسجد جامع دهلی، یکی از بزرگ ترین مساجد جهان

آکشاردام - بزرگ ترین معبد هندوها

راهنما

- هندو ۷۹/۸٪
- اسلام ۱۴/۲٪
- مسیحیت ۲/۳٪
- سیک ۱/۷٪
- بودایی ۰/۹٪
- سایر ادیان و مذاهب ۰/۷٪

«ارقام تقریبی است»

«کلیسای بانوی ما»
در بلژیک

کلیسای بانوی ما

نقشه ۶ - پراکندگی نواحی ادیان در هند

بیشتر بدانیم

امروزه برای ناحیه بندی از روش های جدید نقشه کشی، تفسیر عکسهای هوایی، سیستم های اطلاعات جغرافیایی (GIS) و به ویژه روش های ریاضی و آماری استفاده می شود. جغرافیدان ها پس از تعیین معیارها و شاخص های ناحیه بندی با استفاده از روش های کمی و آماری (فراوانی و تکرار پدیده ها در واحد سطح، ضریب همبستگی و ...) میزان وحدت و تجانس را در یک ناحیه تعیین می کنند و آن را روی نقشه نشان می دهند.